

«EUSKAL MITOLOGIA:
LEHENGOA ETA BERRIRIK
MYTHOLOGIE BASQUE:
DU PASSÉ ET DU NOUVEAU»

Joxemartin Apalategi Begiristain

Jean-Pierre Vernant helenista eta mitologoak, bere *Mythe et société en Grèce ancienne* liburuan (1974), E. Leach antropologo sozialaren sailkapen hirutarra erabili zuen ikasketa mitologikoei buruzko teoria molde garranzitsuenak adierazterakoan, hots: «symbolistes, fonctionnalistes, structuralistes» (op. cit., 227, 1982ko arg.)

Autore berak, mitologiaren hastapenei buruz ari zelarik, M. Müller-en «mythologie comparée», E.B. Tylor-en «anthropologie anglaise» eta «philologie historique» alemaniarrar aipatu zituen (*ibid.* 217-226).

Honenbestean, Vernant-ek tipologia hirutarrak erabiltzen du oro har, munduko mitoei buruzko teoria nagusiak aurkezterakoan.

Euskal mitoei buruzko ikerketei gagozkiolarik, Vernant-en tipologia molde guztiak erabili dira, teoria eboluzionista edo tyloriarra izan ezik.

Hala eta guztiz ere, Vernant-ek ahantzi ditu Europari buruzko ikerlanetan ari izan diren folklorista edota etnografo europarrak: Van Gennep, Sébillot eta beste batzu, Frantzian; Cerquand, Webster, J.M. Barandiaran, Euskal Herrian.

Aurrerantzean ez genuke teoria bat besteen gainetik lehenetsi beharko, mitoei buruzko ikasketetan atsolutu bihurturik. Segituko dugu, jakina, norberak gogokoen duen teoriaz-enea folklorista eta etnografo europarra da-eta, era berean, arreta handienaz jasoko ditugu ikasketa mitologikoetan erabiltzen diren beste teoria moldeek eskainitako lanak.

El helenista y mitólogo Jean-Pierre Vernant, en su libro *Mythe et société en Grèce ancienne* (1974) adopta la clasificación ternaria del antropólogo social E. Leach para señalar los tres principales tipos de teorías sobre los estudios mitológicos, a saber: «symbolistes, fonctionnalistes, structuralistes» (op. cit., 227, ed. 1982).

El mismo autor, al referirse a los inicios de la mitología, menciona la «mythologie comparée» de M. Müller, la «anthropologie anglaise» de E. B. Tylor y la «philologie historique» alemana (*ibid.* 217-226).

En su conjunto, por consiguiente, Vernant da una tipología ternaria doble para las principales teorías sobre los estudios de mitos mundiales.

Sin nos ceñirmos a las investigaciones de los mitos vascos, la tipología de Vernant está cubierta, a excepción hecha de la teoría evolucionista o tyloriana.

Sin embargo, Vernant ha olvidado a los folkloristas o etnógrafos europeos que han trabajado sobre Europa: Van Gennep, Sébillot, entre otros en Francia; Cerquand, Webster, J.M. Barandiarán, igualmente en el País Vasco.

En adelante, no debiéramos de favorecer a una teoría sobre las demás, erigiéndola en absoluto, en los estudios de los mitos. Seguiremos, eso sí, cada cual con su teoría preferente, siendo la mía la de los folkloristas o etnógrafos europeos, al tiempo que prestaremos toda nuestra atención al resto de las teorías de estudios mitológicos.

The helenist and mythologist Jean-Pierre Vernant, in his book *Mythe et société en Grèce ancienne* (1974) show us the principle typology of studies of world myths today: «symbolistes, fonctionnalistes, structuralistes» (Op. cit., 227, on 1982).

The same scientist, when he tell about the early studies of mythology, show us again three new types: «mythologie comparée» of M. Müller, «anthropologie anglaise» of E. B. Tylor and german «philologie historique».

Concerning our basque mythology, i thing there are those shown by Vernant, one less the evolutionist type belonging to Tylor.

But, Vernant doesn't mentioned the european folklorists or ethnographists at Europe. Van Gennep, Sébillot, for exemple in France; Cerquand, Webster, Jm. Barandiaran, too in Basque Country.

Looking at the future, we don't must choice absolutly one between all theories about the studies of myths. We will continue, of course, researching up to our preferred theory but without never more forget the other ones too.

Vernant Jean-Pierre helenista eta mitolariak, bere liburu batean, *Mylhte et société en Grèce ancienne** 1974 (baina nik 1982ko argitalpena hemen erabiltzen dut), «Le mythe aujourd’hui» puntuan (ok. 226-243), mitoari buruzko ikasketak gaur egun, E. Leach antropologoaren arabera, honela pila daitezkela dio:

Peut-être pourrait-on, en reprenant une classification de E. Leach, distinguer dans cette série d'approches quelques lignes essentielles qui, se croisant, se mêlant parfois, ont conduit aux trois grands types de théories autour desquelles se regroupent aujourd'hui les recherches sur les mythes: symbolistes, fonctionnalistes, structuralistes.

VERNANT, J-P, 1982: 227

Gaur egungoaz baino lehenagoaz mintzatzerakoan, «Ebauches d'une science des mythes» puntuan (ok. 217-226), Vernant-ek hiru ikasketa baita ere azaltzen dizkigu: Max Müller-tarren «mythologie comparée», E.B. Tylor-tarren «anthropologie anglaise» eta alemandarren «philologie historique».

Vernant-ek aipatutako ikasketa guztiak, honako zerrendan ipiniko nituzte, zerbait berririk gehituz:

1. Mito biltzaileak (mitoligia konparatzaleak, Müllertarrak)
2. Eboluzionistak (Tylortarrak)
3. Historilaria (alemandarren filologia historikoa, eta Dumézil egun)
4. Sinbolistak (Schelling, Creuzer,... eta Eliade egun)
5. Funtzionalistak (Malinowskitarrak)
6. Strukturalistak (Levi-Strausstarrak) eta formalistak (Proppstarrak)

Euskal Herrira bagatoz, bestalde, historiazko antropologiaren ikasketa gutxi egin delarik oraindik, honako ikasketak iadanik, batzu luzeagoak besteak baino, emanak daudela esaten dut, Vernant-i leporatutako zerrendari jarraituz:

1. Mito biltzaile erromantikoak (XIX. mendean: Goizueta, Arakistain, Xaho,...)
2. Eboluzionisten berririk nik ez dut ezagutzen
3. Historilaria (Humboldt-tarrak)
4. Sinbolistak (Gil Reicher andrea eta)
5. Funtzionalistak (Caro Baroja Julio eta)
6. Estrukturalistak (Ni neu eta) eta formalistak (Martin Etxeberria)

Baina, Vernant-ek ez digu aipatzen beste ikasketa mota haundi bat, Euskal Herrian Europaren bezala, folkloristak edo etnografoak. Hauei esker dakizkigu munduko kultura as-

* Chez François Maspero/Fondations, Paris.

kotako hainbat eta hainbat mito bildumak. Gaur oso ahaztutza dauzkagu Van Gennep bat, Sébillot bat, eta beren pentsakerako beste guztiak. Euskal Herrian, Cerquand bat, Webster bat eta hildako beste guztiak ere ahaztuak dauzkagu, Barandiaran Joxemiel bat berriz ahaztua.

Orainarteko, euskal mitologiaren lehengoari buruzkoa izan da, labur labur, baina gure artean inoiz eman ohi ez den argitasunaz.

Bukatzeko, beririk zer? Etorkizunerako, alegia.

Nire pentsamendua hauxe da: lehena berreskuratu behar dela, ezagutuz eta erabiliz. Gainera, beririk antzeman, lehena berreskuratzea barne dela. Antropologiaren penstamendua ez da aberastuko halako edo bestelako ikasketa edo eskola baten bideari bakanrik eutsiz, edo eta lehentasun erabatekoa emanaz. Norkeria da hori, eta ez zientzia. Badakit, datorrenean ere ikasketa edo eskola izarrik-«étoile» ez zaigula faltako. Bainak nik, berriro ere, batzarre honen partehartzaileen aurrean, ikasketa mota guztien aldeko naizela aitortzen dut, denek laguntzen dutelako antropologiazko pentsamendu-puzzlea osoagoatzan.

Azken azkenik, nerontzat, hots, neuk lantzeko aukeratutako mito ikasketa edo eskola mota zera dela esaten dut: folkloretzalena edo etnografoena.